

EGY HOSSZÚ GYAKORLAT TAPASZTALATAI

Tóth Bálint – Helmeczi Gusztáv¹

Előszó

Napjainkban egyre több az olyan baleset, melyben nemcsak a helyileg könnyen kezelhető egyszerű folyamatokat kell irányítani, a közvetlenül jelentkező károkat, káros hatásokat kell felszámolni, hanem az ezek által beindított más, veszélyes, összetettebb feladatokat is szükséges kezelni. Ezek a „rossz-szándék” nélküli, vétlen balesetek, vagy előre nem látható katasztrófák következményei ugyanolyan bonyolultak lehetnek, mint a szándékosan előidézett, esetleg több területen és egyidőben előidézett kártokozó eseményeknek (pl. terrortámadásoknak), amelyek közvetlen vagy közvetett hatást gyakorolnak a szűkebb és tágabb környezetre egyaránt.

Abban az esetben ha a bekövetkező események jelentősen megváltoztatják a mindennapi élet rendjét, veszélyeztetik a lakosság ellátását, illetve zavarokat idéznek elő a gazdaság működésében akkor válságról, válsághelyzetről beszélhetünk.

Tudomásul kell vennünk, hogy az emberek döntő többsége nincs felkészülve, felkészítve arra, hogy azonnal felismerje a válságot, a válsághelyzetet, illetve képes lenne arra, hogy a helyzetnek megfelelően cselekedjen. Ezért a társadalom igénye szerint az embereket e feladatokra fel kell készíteni és az esetleg bekövetkező válsághelyzeteket, valamint azzal kapcsolatos teendőiket tudomásukra kell hozni. E feladat elvégzése az államigazgatási rendszerére hárul, annak egyik legfontosabb kötelezettségét képezi.

Ennek a kötelezettségnek a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (a továbbiakban: GKM) – az államigazgatás részeként – az alaprendeltetéséből eredő feladatai folyamatos ellátásával, illetve végrehajtási készenlétének fenntartásával tesz eleget.

¹ Dr. Tóth Bálint ny. mk. ezredes, a hadtudomány kandidátusa, Gazdasági és Közlekedési Minisztérium Védelemkoordinációs Főosztály főtanácsos.

Helmeczi Gusztáv ny. alezredes, Gazdasági és Közlekedési Minisztérium Védelemkoordinációs Főosztály főtanácsos.

Így a GKM védelmi felkészítési munkájának célja a gazdaság működőképességének fenntartása, a lakosság ellátásának biztosítása bármilyen körülmények között. Ez határozza meg felkészülési feladataink területeit, és lényegét is.

Tulajdonképpen a védelmi felkészülés és a gazdaságmozgósítási készenlét helyzetfelmérését, a válsághelyzetek kezelésre való alkalmaság vizsgálatát tűzte ki célul, az egész országra kiterjedő „VÉDELEM-2003” védelmi igazgatási rendszergyakorlat.

A gyakorlat szervezésében és levezetésében – feladatköréből adódóan – jelentős szerep hárult a **Gazdasági és Közlekedési Minisztérium védelmi szakembereire is.**

Ezek ismeretében nem véletlen, hogy a Kormány a rendszergyakorlat fő céljával *a védelmi igazgatás komplex működtetését a válságkezelés időszakában* határozta meg.

A minisztérium védelmi feladatainkból kiindulva, a Kormány gyakorlati célkitűzését is figyelembe véve határoztuk meg mi is tárcánk fő célját: „A minisztérium és országos hatáskörű hatósági szervei, valamint a honvédelembe bevont gazdálkodó szervek válságkezelési tevékenységének gyakorlása, az országos és területi védelmi igazgatási szervekkel együttműködésben”.

E feladat teljesítése érdekében határoztuk meg szakmai céljainkat, melyek az alábbiak voltak:

- gyakorolni az erőforrások mozgósítását, a tartalékokkal való gazdálkodást válsághelyzetben,
- működtetni a Befogadó Nemzeti Támogatás rendszerét, (itt vettük számba a vasúti TS uszályhíd alkalmazását is),
- szervezni a lakosság ellátását,
- felmérni az objektumok, az informatikai rendszerek sebezhetőségét,
- kipróbálni azokat a módszereket melyek biztosítják a tárca együttműködését, a saját szakmai, a kormányzati és az önkormányzati szervekkel.

Az országos védelmi igazgatási rendszergyakorlat keretében fő célkitűzésünket, és szakmai céljainkat két tényező, a központi eseményekhez való kapcsolódás, és az önállóság szem előtt tartásával valósítottuk meg.

E kettőségre azért volt szükség, hogy a nemzeti válságkezelési műveletekhez, a polgári és katonai, illetve rendvédelmi szervek együttműködéséhez szervesen kapcsolódjon a vasúti TS uszályhíd törzsvetési gyakorlat. Ezzel tervünk és célunk volt bizonyítani, hogy az azon kialakított állásfoglalás, illetve döntés egy megoldási módszer lehet az ország gazdasági működőképességének, közlekedésének folyamatos fenntartásában, a lakosság ellátásában, a szövetségi kötelezettségeink teljesítésében a gyakorlatra kialakított helyzetben, valamint a valós életben egyaránt.

Mindezeket túl a vasúti TS uszályhíd törzsvetési gyakorlat jelentőségét, fontosságát mutatják még, hogy:

- a bevont szervezetek vezető és végrehajtó állománya megismerte, hogy a bonyolult helyzetek kezelésében milyen módszerek vezetnek, illetve vezetnek gyors, megbízható eredményre,
- a résztvevők új ismereteket szereztek a meglévő eszközeink felhasználásával a közlekedés folyamatos fenntartásának gyors (azonnali) szervezési és kivitelezési feladatairól, államigazgatási eljárásairól,
- a különböző szintek gyakorolták a rövid idő alatti döntés előkészítési, illetve a döntéshozatali feladatok végrehajtását, az azonnali rendszabályok kialakítását és életbeléptetését,
- a résztvevők szervezeti helyének, a folyamat egészének megfelelően feltárásra kerültek azok a gátló tényezők melyek az értesítési rendszerben, az engedélyezési eljárásban, a különböző szintű együttműködésben megvannak,
- a fiatal szakmai generáció módszert kapott a régi megoldások újbóli hasznosítására, a válsághelyzet több irányú feladatai kapcsolódásának felismerésére, a párhuzamos munkavégzésre,
- alternatívaként felvetette a vízi, és a légi szállítások alkalmazásának lehetőségét is. Rámutatott annak szükségességére, hogy a feladatok teljes részletességű, több szakterületre kiterjedő tervezésére külön figyelmet kell fordítani abból a célból, hogy akár kombináltan is igénybe vegyük a különböző szállítási alágazatokat.

Az előttünk álló gyakorlati eseményekre előre mutatva a törzsvezetési gyakorlat alkalmat adott arra, hogy többségben a védelmi igazgatási rendszergyakorlaton is résztvevők egyénileg és csoportosan egyaránt fokozzák felkészültségüket, megérezzék a későbbi feladat kidolgozás ütemét.

Eredeti céljainkat - az említetteknek köszönhetően részben könyebben, egyes területeken kevesebb vezetői beavatkozással - **két ütemben:**

- *a felkészülési, vagy kommunikációs gyakorlás időszakában felmerülő, valamint,*
- *az I-II. mozzanatok eseményeihez és az egyedi feladatokhoz illesztve teljesítettük.*

Az ismertetett ütemek eltérő követelményeit, valamint a vasúti TS uszályhíd törzsvezetési gyakorlat tapasztalatait figyelembe véve az alaposabb felkészülés, és a végrehajtás gyorsítása érdekében a gyakorlatvezetés a kijelölt gyakorlóknak előzetes információkat adott.

A gyakorlat dinamikai szakaszában a feladatok időbeni teljesítése igazolta, hogy ez a módszer eredményes volt. A szakmai vezetés, és a gyakorlók önállóságát egyaránt jól szolgálta. E módszerrel együtt azonban az első időszakban szükség volt a gyakorlók segítségére.

Az országos gyakorlat méreteit és kiterjedését az alábbi főbb adatok jellemezték:

- A gyakorlat előkészítése mintegy 16 hónapot vett igénybe, a végrehajtás időtartama pedig 40 napig (28 munkanap) tartott;
- Országosan résztvett 34 kormányzati és országos hatáskörű szerv, 20 területi védelmi igazgatási szerv, valamint közel 150 védelmi feladatba bevont hatósági szerv, intézet, állami tulajdonú gazdasági szervezet, valamint önkormányzati szerv, és magántulajdonú gazdálkodó szervezet. A gyakorlaton közel 8000 fő működött közre a feladatok megoldásában;
- A GKM által vezetett gyakorlat állandó résztvevője 14 minisztériumi szervezet 29 fővel, 15 szakmai felügyelet alá tartozó szervezet 59 fővel. Mindösszesen 29 szervezet munkanapokon átlag 88 fővel.

A gyakorlók létszáma a végrehajtás követelményei, az adott munkaszervezetek vezetői döntései szerint alakult. A kommunikációs gyakorláson 44 fő, a vasúti TS uszályhíd telepítése törzsvezetési gyakorláton 48 fő, az I. mozzanatban 115 fő, a II. mozzanatban 124 fő működött közre hosszabb-rövidebb ideig, jó néhányan végig.

- A GKM gyakorlatvezetősége a feladatok végrehajtására 54 közlést kapott, a végrehajtók irányába 73 közleményt adott ki, a történt eseményekről és a tapasztalatokról a végrehajtók 23 beszámoló-jelentő közlést terjesztettek fel. A központi gyakorlatvezetőség irányába a HM KTIR, illetve a BM MARATHON rendszerén 15 alkalommal tettünk jelentést. A gyakorlat alatt mindösszesen 165 közlésváltásra került sor.

Mindezek ismeretében kijelenthetjük, hogy az alapvető célok, és a teljes vertikumban gyakoroltatott feladatok közötti összhang képezte az alapját ennek a – szokatlanul hosszú ideig tartó – rendszergyakorlatnak.

Ezek alapján a gyakorlók munkájának általános jellemzőit a következőkben láttuk:

- a napi munka mellett a gyakorlat feladatai fokozatosan javuló szakmai tartalommal, a meghatározott időre teljesültek,
- a feladatok szükségessé tették a szabályozások körültekintő vizsgálatát minden szakterületen, a feltárt hiányosságok megszüntetésére azonnali intézkedések megtételét,
- az információk feldolgozása és továbbítása a követelmények szerint történt a meglévő informatikai és híradó eszközeink alkalmazásával,
- a tapasztalatokat és a javaslatokat minden szervezet folyamatosan gyűjtötte és rögzítette,
- a szakmai és a gyakorlatvezetés folyamatosan biztosította az irányítást.

Tapasztalataink szerint a gyakorlat sikerét – a felsorolt jellemzők mellett – a résztvevők egyéni ambíciói, és a szervezetek „*meglepően*” pozitív hozzáállása is segítették. Ezek azért fontosak, mert visszatükrözik, hogy a vezetők mennyire alkalmasak a többirányú tevékenységek összefogására, a különböző feladatok végrehajtási feltételeinek megteremtésére, hogyan érvényesül a szervezeten belüli beszámoltatás rendszere.

Megítélésünk szerint pozitívan hatott a gyakorlat eredményességére:

- a körültekintő egyéni és csoportos felkészülés a feladatok végrehajtására,
- a riasztási, készenlétbe helyezési tervek és egyéb okmányok ellenőrzése, korrekciója, ismeretének felfrissítése,
- a munkacsoportok munkakészségének időbeni elérése és folyamatos biztosítása,
- az egyedi feladatokra való megfontolt reagálás, az azokból erdő megfelelő szintű és részletességű feladatszabás,
- a különböző operatív csoportokban végzett szakmailag megalapozott munka,
- a kitelepült vezetési munkacsoport, és a helyben maradó gyakorlatvezető törzs közötti folyamatos együttműködés,
- a kapcsolódó vasúti TS uszályhíd törzsvezetési gyakorlat feladatainak, tapasztalatainak beépítése a védelmi igazgatási rendszergyakorlatba.

A felsorolt jellemzők összegezett értékeléseként kijelenthetjük, hogy ezek alkották a gyakorlat „húzó erejét”, lehetővé téve, hogy képesek legyünk megfelelni a célkitűzések, a gyakorlat alaphelyzete, és a menet közbeni események (fejlemények) változó követelményeinek egyaránt.

Az eddigiekben a **GKM „VÉDELEM-2003”** védelmi igazgatási rendszergyakorlati tevékenységének erős oldalát elemeztük. Nem lenne viszont teljes munkánk bemutatása ha nem adnánk számot a gyengébb területekről.

A következőkben a „felszínre került” hibáinkat, feladatteljesítésünk akadályozó tényezőit – általunk célszerűnek tartott - két csoportban: a tőlünk függő, illetve a tőlünk független bontásban vizsgáljuk.

Ezekkel kapcsolatban okulásként azt sem szabad elhallgatnunk, hogy a negatívumok a gyakorlat előkészítő és végrehajtó szakaszában egyaránt éreztették hatásukat, állandó figyelmet, és reagálást igényelve a gyakorlatvezetéstől.

Így – megítélésünk szerint – a tőlünk függő hibák, akadályozó tényezők a következők voltak:

- a gyakorlat központi felkészítő foglalkozásán néhány szervezettől nem tudtak részt venni, amit vagy külön, vagy menet közben kellett pótolni,
- egyes szakterületi vezetők nem tulajdonítottak megfelelő jelentőséget a gyakorlók felkészítésének, a végrehajtás irányításának,
- egyes esetekben a vezetők és a kidolgozók nem fordítottak kellő figyelmet a feladatok egymásnak való pontos átadására, a már megkezdett munka állásának tisztázására,
- nem mindig érte el az elvárható szintet a bevont szervek, területek egymás közötti együttműködése, szakmai álláspontjuk egyeztetése,
- hullámvázzá tette a munkaterhelést, hogy a gyakorlat alapfeladataiból nem következtek valamennyi szakterületre konkrét feladatok, ezért egyes szervek egy – egy kérdéskör feldolgozásából kimaradtak. Így a kezdeményező készségre nem, inkább csak a kapott feladatok megoldására koncentráltak.
- a központi elgondolás a hon- és rendvédelmi szervek tevékenységére fókuszált, nem számolva minősített időszak kihirdetésével. Ezért – bár lehet, hogy csak a szakmai elfogultság mondatja velünk – a gazdaságmozgósítási feladatok gyakorlása (különösen az ipari, és az energetikai területen) nem bontakozhatott ki részletesen, súlypontja a válságidőszaki tennivalókon maradt.

Továbbá – a megillető helyüket, fontosságukat feledve – háttérbe szorult a válsághelyzeti kezelés során az energia ellátás, és az ipari termelés fennakadásait, a tartalékokkal való gazdálkodást, a lakosság ellátási gondjait felszámoló feladatok kimunkálása, az ezekhez kapcsolódó teendők (pl.: rendszabályok bevezetése, a különböző szintű vezető szervek, és a lakosság tájékoztatása, erő-, eszköz-, anyag-, élelem átcsoportosítások stb.) gyakorlása.

- Nem a fontosságának megfelelően kezelték, és valósították meg a tájékoztató tevékenységet;
- Szükszavúak voltak a jelentések a lakosság helyzetéről, hangulatáról, a kereskedelmi forgalom változásairól;

- Nem szilárdult meg a gyakorló szervezetek kezdeményezőkézsége, önállósága;
- Nem mindenhol kezelték egyformán, fontosságát megillető elbírálással a gyakorlati, illetve a napi feladatokat. A gyakorlat rendszeresen hátrányba került a napi feladatok elvégzésével szemben;
- Egyes vezetők nem kellő felelősségérzettel irányították a feladatok kidolgozását, úgy érződött, hogy ezt nyűgnek, felesleges idő és erőpocsékolásnak tartják, így nem bontakozott ki a szervezetek egy részénél az **„együttes és teljes alkotóerő”**;
- Zavarokat okozott, hogy egyes szervezetek szakmai illetékességi körükbe nem tartozó információkat is megkaptak, a minél teljesebb tájékoztatás szándéka visszájára fordult;
- Nem valósult meg az arányos terhelés az egyes kérdések feldolgozási idejében, a szervezetek foglalkoztatásában, a munkaidő betartásában;
- A tudományos kutató szervezetek számára nem találtuk meg a megfelelő szerepet a válságkezelésben. Csak részben állt rendelkezésükre a folyamatos, megfelelő részletességű információ bázis a tudományos kutató tevékenység teljes körű végrehajtásához, a gondokat jelző véleményükre a gyakorlatvezetés alkalmanként tartott igényt.

Tőlünk független visszahúzó tényezők voltak:

- A központi gyakorlatvezetés – előzetes utalás, vagy jelzés nélküli – önálló változtatásai a gyakorlás menetében (főként az I. mozzanatban). Így részünkről folyamatos egyeztetésre volt szükség, ami a gyakorlatvezető törzset jelentősen leterhelte, továbbá az általunk kiadott feladatok nem mindig estek egybe a gyakorlat ütemével.
- Az információ továbbítás jelenlegi működő technikai eszközrendszere a minisztérium és az alsó szintek között erősen beszűkül, nem korszerű a tekintetben sem, hogy minősített információk azonnali, egyenes továbbítására a szabályok szerint nem használhatók.
- Az eredeti tervektől eltérően, a túl szoros központi gyakorlatvezetés minimálisra csökkentette az önállóságot, így nem volt **„együttműködési kényszer”** sem közép, sem alsó szinten.

- A szükségesnél kisebb létszámú gyakorlatvezető törzs reagálását a végrehajtók felvetéseire nehezítették a rövid időn belüli, indokolatlanul változó feladatszabások.
- A II. mozzanatban a protokoláris feladatok szervezése túl nagy hangsúlyt kapott a szakmai munka rovására. (Pedig ekkor a gyakorlat, és az országvédelem döntő kérdéseinek – a Befogadó Nemzeti Támogatás, illetve a kijelölt magyar erők kiküldésének – teljes kimunkálásával foglalkoztunk).
- A szervezetek többségénél – vezető és végrehajtó szinten egyaránt – állandó feszültséget okozott a kevés létszám, az egy emberrel többféle szerep játszgatás kényszere.

A részletezett pozitívumok és negatívumok alapján úgy gondoljuk, hogy egy ilyen gyakorlaton a gyakorlatvezető törzsnek az ágazatok ki-egyensúlyozott, kellő részletességű gyakoroltatására több figyelmet kell fordítania. Ennek megvalósításához, valamint a gondok és a problémák csökkentéséhez, illetve felszámolásukhoz szükséges – vezetői és végrehajtói szinten egyaránt -- a megfelelő létszám folyamatos biztosítása.

Tapasztalataink számbavétele nem lenne teljes ha nem szólnánk a rendszergyakorlat vezetéséről.

Ennek külön vizsgálata azért is fontos, mivel a gyakorlás dinamikai szakaszában egyik fő kérdés volt a vezetői teendők megosztása, a döntéshozó operatív vezetési csoport, a részleteket kidolgozó törzs, valamint a szakember „*háttér*” külön-külön helyen való működtetésének kipróbálása.

Jelenleg nem célunk e területnek (feladatnak) a teljes mélységű elemzése, csak arra vállalkozunk, hogy néhány tapasztalat megfogalmazásával rámutassunk azokra a tényezőkre, melyek minden szinten közvetlen hatással vannak a vezetői tevékenység megvalósítására.

Így a gyakorlat vezetői feladatai maradéktalan ellátása érdekében eredményes volt, hogy:

- Minden szinten megalakultak és működőképeseek voltak a vezető szervek, azok összeállításánál figyelmet fordítottak arra, hogy azokba a döntésre képes, és az azonnali intézkedésekre jogosult vezetők kerüljenek beosztásra.

- Bevált a szakmai képviselők közreműködése a központi vezető szervezetben.
- A végrehajtó szinteken megfelelően működtek az ideiglenes vezetői munkacsoportok, szakmai ügyeletek.
- Bebizonyosodott, hogy rendkívül fontos az információs rendszer megszervezése, több módú működésének biztosítása, ehhez szükséges az egységes technikai háttér, mely alkalmas védett információ-átvitelre a GKM és szakmai szervezetei, tágabb értelemben a védelmi igazgatás egészében.
- A megosztásból erdő kihelyezett vezetői csoport feladata ellátására külön felkészült.
- Folyamatosan működött a kapcsolat az eredeti helyén maradó törzssel, a szakmai kidolgozókkal, a két részleg egymást mindentől tájékoztatta.

Véleményünk szerint a leírt tényezőket figyelembe véve a vezetés tekintetében bebizonyosodott, hogy: megosztott vezetés esetén a döntéshozó részlegbe csak a felelős, döntésre jogosult szakmai vezetők oszthatók be, valamint nélkülözhetetlen a vezetők részéről a tapasztalatok, az információk átadása a helyben maradó vezetési részlegnek, a munkatársaknak.

Csak e folyamatokkal biztosított a felkészültség, a készenlét a várt, és a váratlan helyzetek megbízható, helyes vezetésére, illetve kezelésére.

A részletezett pozitívumok, és negatívumok alapján elengedhetetlen annak meghatározása, hogy mi miben látjuk a végrehajtott rendszergyakorlat jelentőségét?

Ennek meghatározásánál lehetőleg az összes érintett területen tapasztaltak lényegét le kell írni, mivel így lehetünk elfogulatlanok a magunk, és a mások által végzett munkák értékének, helyének, szerepének megítélésében.

Így tehát a rendszergyakorlat összességében a GKM és szakmai szervezetei vezető, illetve végrehajtó munkatársai számára biztosította, hogy:

1. Ellenőrizzük, illetve felmérjük a riasztási, és a készenlétbe helyezési rendszer működőképességét.

2. Meghatározzuk vezetési módszereink alkalmazhatóságát, felmérjük a szakmai felkészültséget, az ismeretek alkalmazásának helyzetét.
3. Megállapítsuk a védelmi felkészítés, és az országmozgósítás jogi szabályozásának és tervrendszerének alkalmazhatóságát.
4. Vizsgáljuk az informatikai rendszer alkalmazhatóságát, a különböző összeköttetési módok illeszkedését.
5. Kijelöljük a jövőbeni fejlesztés fő irányait.

Az említettek közül két tényezővel – a jogi szabályozás szükségességével, és szintenként differenciált információbiztosítással – kiemelten kell foglalkoznunk, mivel:

- jogrendünkben hiányzik – a minősített időszak kihirdetését nem indokló, de az úgymond **„normál”** állapottól eltérő helyzet – a válsághelyzet meghatározása, és ilyen esetre a védelmi igazgatási intézkedési jogosultságainak, illetve kötelezettségeinek rögzítése,
- a védelmi igazgatás teljes szervezeti működőképessége az információgyűjtés-, feldolgozás-, továbbítás- szabályozottságán és technikailag alátámasztott megszervezésén áll, vagy bukik. ***Nélkülük a továbblépés nem képzelhető el.***

A teljesség érdekében rendszergyakorlati tapasztalataink összegzéseként szólnunk kell azokról a tapasztalatainkról is, melyek a jelen és a jövő számára egyértelművé, bizonyítottá tették, hogy:

- a védelmi felkészülésben a hangsúlyt a válsághelyzeti gyors döntés előkészítési, meghozatali munkára kell fordítani,
- a szabályozási, a vezetési, és a vezetés-technikai rendszerek egyes részei nem felelnek meg napjaink követelményeinek,
- elengedhetetlen a szakmai vezetés **„hierarchiáját”**, működési-, működtetési rendjének fenntartása és a szakfőosztályok folyamatos vezetői tevékenységének biztosítása,
- a gyakorló szakállomány alapvetően ismeri és képes szakmai feladatai ellátására,
- tovább kell erősíteni a vezető és végrehajtó szinten egyaránt nélkülözhetetlen együttműködést, biztosítani kell annak folyamatos

fenntartását akkor is, ha erre külön utasítás nem kerül kiadásra. (Ezen a területen végzett munkánk elmaradt a követelményektől).

E részterületeket érintő tapasztalatok a szakma számára azért fontosak, mert megmutatták a szakaszos fejlődés irányait, felhívták a vezetés figyelmét a hibák okainak további kutatására, az átmeneti időszakra érvényes megelőző rendszabályok mielőbbi életbeléptetésére.

A részletezett jó és rossz tapasztalatokat olvasva mindnyájunkban megfogalmazódik, felvetődik a hogyan tovább kérdése, a mit csináljunk előbb, vagy később?

Mi úgy gondoljuk, hogy a tovább lépés módjának, idejének, ütemének alkalmazkodni kell az adott szervezet, csoport, vagy részleg lehetőségeihez. Azt az elvet kívánjuk érvényesíteni, hogy a jelenlegi tapasztalatokra épülve mielőbb számolják fel a hibákat, tartsák szinten az egyéni, és a szervezeti feladat végrehajtási készséget.

Véleményünk szerint a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, valamint a szakmai felügyelete alá tartozó szervezeteknél a továbblépés érdekében a következőket kell megvalósítani, illetve figyelembe venni:

- a felkészítés, a gyakoroltatás rendszerének fenntartása indokolt és szükséges,
- biztosítani kell a védelmi feladatokba bevonhatók körének szélesítését, helyettesíthetőségét,
- a feladat megoldási szinteknek megfelelően ki kell alakítani a váltsághelyzetekben alkalmazható mintaokmány készletet (nyilvántartó, jelentő okmányok, intézkedési tervek, rendszabályi javaslatok, munkaköri leírások stb.),
- javítani kell az információ továbbítás technikai feltételeit úgy, hogy legalább két módon lehessen egymással állandó kapcsolatot fenntartatni,
- az országos gyakorlatok mellett, 2-3 évenként célszerű a kisebb – egyes ágazatok, régiók, ideiglenes védelmi csoportok – önálló, és komplex gyakorlatok szervezése, végrehajtása,
- a védelmi tevékenység operatív vezetéséhez valamennyi szinten létre kell hozni a szükséges adatbázisokat, majd gondoskodni kell azok adatai rendszeres frissítéséről,

- legyen folyamatos a különböző beosztású munkatársak felkészítése a védelmi ismeretek, illetve egymás helyettesítése terén (tanfolyamok, konferenciák, tapasztalatcserék, vezetői eligazítások, más gyakorlatokon kutatási tevékenységek keretében stb.).

A „Védelem-2003” védelmi igazgatási rendszergyakorlat tárca szintű vezetői a gyakorlatot eredményesnek, a kitűzött céljainkat pedig magvalósultaknak ítélték meg. A gyakorlaton résztvevő szervezetek és a bevont szakállomány munkáját elismerésekkel, kitüntető oklevelekkel értékelték.

E megállapítások, a fent leírtak, valamint személyes tapasztalataink alapján végkövetkeztetésként kijelenthetjük, hogy a GKM és bevont szervei a rendszergyakorlat szakmai céljait elérték. Bizonyítottuk, hogy napjaink követelményei szerint képesek és készek vagyunk kezelni a minősített időszakot el nem érő válsághelyzeteket, fenn tudjuk tartani a gazdaság, illetve az ország folyamatos működését, a lakosság ellátását.